

Sammanfattningar av uppsatser för specialistexamen i allmänmedicin 2008

Kliniska kunskapskällor och lärstilar. En beskrivande undersökning av underläkare.

Christian Axelsson

Sammanfattning

Syfte

- (1) Beskriva vilka kliniska kunskapskällor som används av underläkare.
- (2) Identifiera lärstilar i denna användargrupp.
- (3) Undersöka möjliga samband mellan underläkarnas användning av kunskapskällor, lärstilar och könsfördelning.

Metod

En deskriptiv och utforskande kohortundersökning av 63 underläkare. Ett frågeformulär användes för att samla in information om användning av kunskapskällor och för att fastställa lärstilar enligt den modell som beskrivs i "Kolb Learning Style Inventory".

Resultat

Underläkare rådgör oftast med andra läkare, men använder även internetbaserade riktlinjer och referenslitteratur. De två vanligaste lärstilarna är "Converging" 54% (eng. förenande) och "Assimilating" 30% (eng. tillgodogöra).

Tillgång till kunskapskällor är den viktigaste faktorn både när underläkaren skall läsa på om en sjukdom, bestämma vilka undersökningar som skall göras och välja behandling. En slutsats, dock inte statistiskt signifikant, är att elektroniska kunskapskällor används oftare av "Assimilators". Kvinnliga läkare väljer oftare än manliga att rådgöra med kollegor och att använda kliniska kuskapskällor med svenskt innehåll.

Diskussion

Trots att rådgörande kontakt med kollegor fortfarande används mest märks en tydlig ökning i användning av internetbaserade kunskapskällor. Lärstilar bland underläkarna i denna undersökning stämmer överens med resultat från tidigare liknande studier. Det är viktigt att lära sig att utnyttja fördelarna från andra lärstilar än den egna för att bästa kunna anpassa sig nya situationer. Tillgång till kunskapskällor är den viktigaste faktorn och bör beaktas vid utveckling och införande av nya kliniska hjälpmedel.

Handläggning av halsont - en journalstudie av tre olika vårdenheter

Suzana Björnstedt Buhovac

Sammanfattning

Tonsilliter är en vanlig diagnos i öppenvården. Enhetliga, säkra och kostnadseffektiva riktlinjer vid handläggningen av denna patientgrupp är viktiga för ett optimalt patientomhändertagande. Problemet med antibiotikaresistens har alltmer uppmärksammats. Dessutom innebär onödig/felaktig antibiotikaförskrivning även ökade biverkningsrisker och kostnader. Att ta halsprov (strep-A) på alla som klagar på halsont leder inte bara till onödiga laboriekostnader och att virusinfektioner hos streptokockbärare felbedöms som GAS-tonsillit, utan skickar dessutom fel signaler till patienten (att man alltid ska gå till doktorn när man har ont i halsen).

I syfte att ta reda på om läkemedelsverkets rekommendation vid handläggning av tonsillit följs har jag jämfört handläggningen mellan tre vårdenheter under en månad:

- 1) Distriktssköterskornas på Skogsbo vårdcentral, Avesta, som efter en tydlig arbetsmall med Centorkriterier primärt handlade vårdcentralens halspatienter (grupp 1).
- 2) Akutläkarnas på Avesta lasarett (grupp 2)
- 3) Distriktsläkarnas på Rotebro vårdcentral (grupp 3).

Samtliga journaler där kontaktorsak angivits vara: ”halsont”, ”öli” eller ”feber” under ovannämnda tid gicks igenom men endast de där läkaren i journalanteckningen angivit halsont som ett huvudsymtom inkluderades. Vid journalgenomgången fokuserade jag på att se vilka kliniska bedömningsgrunder läkarna använde vid diagnossättning och inför ställningstagande till provtagning med Strep-A. I grupp ett inkluderades 30 patienter i grupp två 41, samt i grupp tre 86 patienter.

Resultaten visar att journaluppgifterna generellt är bristfälliga avseende kliniska uppgifter väsentliga för tonsillitdiagnostik enligt de rekommenderade centorkriterierna (feber>38,5, tonsillbeläggning, ömma lymfkörtlar och avsaknad av hosta). Detta gäller samtliga tre undersökta grupper, men i mindre utsträckning för DSK-gruppen som haft en mall att arbeta efter. För akutläkargruppen fanns inga journaluppgifter avseende lymfkörtelpalpation i 56 % av fallen och hosta var inte dokumenterat i 44 %. På akuten fanns en undersköterska som kontrollerade temperaturen rutinemässigt på samtliga patienter, varför denna uppgift endast saknades i 17 %. Distriktsläkarna hade inte journalfört hosta i 45 % och ej mätt temperaturen på 34 % av patienterna. I samtliga grupper var tonsillbedömningen det som framför allt dokumenterats.

Läkargrupperna (akutläkarna och DL) hade i 44 % av fallen tagit strep-A på korrekt indikation eller korrekt avstått från att ta det. För DSK-gruppen var motsvarande siffra 85 %. I studien framkom en tydlig överanvändning av strep-A test. En möjlig förklaring skulle kunna vara att läkaren i konsultationen ej tagit reda på patientens förväntning på besöket, utan i stället använt strep-A som ett sätt att lugna patienten och möjligen som ett stöd för en själv för att avstå antibiotikabehandling.

Resultaten av denna jämförande studie får tolkas med försiktighet. Siffrorna är osäkra framför allt på grund av den bristfälliga journaldokumentationen.

Dock indikerar resultaten att en mer aktiv användning av centorkriterierna (både i telefonrådgivningen och läkarmottagningen) öppnar möjlighet till kostnads- och tidsbesparing samt undvikande av onödig medikalisering av patienter med halsont.

Prognos vid kolorektal cancer i östra Kronoberg

Cecilia Börjesson

Sammanfattning

Bakgrund

Kolorektal cancer är en vanlig orsak till cancerrelaterad mortalitet i västvärlden. Diagnosen ställs ofta i primärvården och som allmänläkare möter man inte sällan dessa patienter även i terminalt skede. Flera nationella och internationella studier har visat ökad överlevnad de senaste 10-15 åren i takt med förbättrad såväl onkologisk som kirurgisk behandling. Många studier baseras på uppgifter från centraliserade specialistenheter medan populationsbaserade studier är få.

Vi ville studera behandling av och överlevnad efter kolorektal cancer för patienter diagnostiserade 1997-98 jämfört med 1992-93 i östra Kronobergs län där en onkologisk klinik startade 1997, för att se om behandlingsregimerna förändrats och om detta påverkat prognosen.

Metod

Data hämtades från regionala tumörregistret för södra sjukvårdsregionen, kirurg- och onkologjournaler samt PAD för 335 patienter från östra Kronobergs län (ca 125 000 invånare) som insjuknade i kolorektal cancer 1992-93 respektive 1997-98. Överlevnadsdata analyserades med Kaplan-Meier och Cox regressionsmodeller.

Resultat

Adjuvant och palliativ kemoterapi ökade från 8 % 1992-93 till 20 % 1997-98 och radioterapi ökade från 4 % till 17 %. Åldersgrupp, tumörstadium samt tumörlokalisering var de enda oberoende signifikanta prediktiva faktorerna för femårsöverlevnad. Patienter med Dukes stadium C och D som överlevde sex veckor efter diagnos levde dock i genomsnitt 30 veckor längre 1997-98 jämfört med 1992-93, och kemo- och radioterapi ökade stort för dessa patienter.

Sammanfattning

Korttidsöverlevnad för patienter med avancerad kolorektal cancer i östra Kronobergs län ökade mellan 1992-93 och 1997-98. Samtidigt sågs en ökning av kemo- och radioterapi och starten av en onkologisk klinik.

Attityder hos ST-läkare i allmänmedicin till ändring på livsstil vid sexuellt överförda sjukdomar

Antonio Cintra

Sammanfattning

Studien är en reflektion om allmänläkares möjliga bidrag till förebyggande av sexuellt överförda infektioner (STI) i vårt samhälle. Förutom kondom användning föreslås en rad andra åtgärder som står allmänläkare nära.

Studien grundas på två enkäter om vardera tio frågor rörande intervention för förebyggande av STI. Ena enkäten bygger på svar från sjuttiosex ST-läkare i allmänmedicin från Stockholm och den andra på nittiotvå patienter från Rissne vårdcentral, under perioden juli-augusti 2008.

Svaren visar att motivation finns hos de flesta ST-läkare respondenterna att intervensera vid STI i förebyggande syfte. I detta syfte bör läkare diskutera bland annat innebörden i begreppen ”riskfyllt sexuellt beteende” och ”moraliserande”, vilka nämns i flera kommentarer till frågorna i enkäterna. Det är vedertaget att läkarens information/intervention bör respektera och främja patientens frihet och personliga ansvar.

Motiverande samtal är en metod utvecklad av Miller & Rollnick (2002) i syfte att främja livsstilsförändringar. Metoden har tillämpats mest till alkoholvanor. I denna studie diskuteras om motiverande samtal kunde även syfta förändringar vid riskfyllt sexuellt beteende. Respondenterna har betonat familjens primära roll i uppfostran av sina barn. Orden ”husläkare” och ”familjeläkare” lyfter fram allmänläkares självklara roll som informationsförmedlare till familjen även avseende förebyggande av STI. Dessa ord påminner också om allmänläkares sociala ansvar att utnyttja samhällets resurser för att främja hälsa, vilket även innefattar ”reproduktiv hälsa”.

Hur handläggs kvinnliga patienter som söker för symptom från urinvägarna i primärvården?

Trine N. Crichlow

Sammanfattning

Syftet med projektet var att belysa hur kvinnor i fertil ålder som söker för symptom från urinvägarna handläggs i primärvården. Jag ville undersöka om vi lever efter riktlinjerna för behandling av nedre urinvägsinfektion. Vidare ville jag ta reda på om klamydiainfektion är en faktor att räkna med vid misstänkt nedre urinvägsinfektion hos patienter med negativ nitrittest samt försöka få en uppfattning om hur utbredd klamydia är bland kvinnor som söker oss på vårdcentralen och som vi tolkar som akuta cystiter.

Jag valde att göra en litteraturstudie i kombination med en retrospektiv analys av journaler från vårdcentralen och ett frågeformulär till läkarna på vårdcentralen. Litteratur har inhämtats via sökning på läkemedelsverkets hemsida och janusinfo.se samt via databaser och tidskriftsförlag på Karolinska Universitetssjukhusets e-bibliotek. Patientjournaler på kvinnor mellan 15-45 år som sökte för urinvägssymtom under perioden 1 oktober-07 till 31 december-07 granskades. Frågeformulären delades ut till de totalt åtta tjänstgörande läkarna på vårdcentralen.

Mina studier visade att handläggningen av cystit vid en vårdcentral tycks variera mycket beroende på vilken läkare patienten träffar. Läkarna tar oftast prover för att ställa diagnos men provresultaten styr inte alltid beslutet om patienten får antibiotikabehandling eller inte. Journalstudien visade att endast fem av 32 patienter fick diagnosen cystit i enlighet med STRAMA's riktlinjer för anamnestisk diagnos. I enkätstudien uppger två av åtta av läkarna att de följer dessa riktlinjer. Vad gäller val av antibiotika vid behandling i journalstudien och enkätstudien bedöms denna närmast optimal enligt Svensk Förening för Allmänmedicins kvalitetsindikatorer.

Återkommande i läkarjournalerna var uttrycket ”besvär med att kissa” eller ”uvi-besvär” och begreppet ”dysuri”. Enligt litteraturstudien är begrepp som preciserar patientens symptom att föredra vid symptom från urinvägarna. Journalstudien visade vidare att sexualanamnes sällan journalfördes och anamnes med hänsyn på avsaknad av genitila symptom endast dokumenterades i fyra av de 32 patientfallen i undersökningen.

Om man följer aktuell statistik för kvinnor som söker för misstänkt akut cystit borde minst en av kvinnorna som sökte vårdcentralen med urinvägssymptom haft en klamydiainfektion, med reservation för stora felkällor i ett så litet patientmaterial som finns i studien. Man kan fråga sig om primärvården i uvi-diagnostiken missar sexuellt överförda sjukdomar? Jag tror att allmänläkare kan bli bättre på att ta anamnes vid misstanke om nedre urinvägsinfektion för att kunna slippa ta onödiga prover. När man träffar patienter med misstänkt cystit bör förutom sveda, täta trängningar och frekventa miktationer samt avsaknad av feber, flanksmärta och genitala symptom, även sexualanamnes samt ev. tidigare cystiter och STI'er dokumenteras. Hos sexuellt aktiva unga kvinnor bör klamydiaprover erbjudas frikostigt.

Sjukskrivningspraxis på skärholmen vårdcentral

Rabeh Farhod

Sammanfattning

Introduktion

Sjukintyg är ett medicinskt underlag för bedömning av rätt till sjukpenning och eventuellt behov av rehabilitering.

Från mitten av 90-talet skedde en kraftig ökning av samhällets kostnader för sjukfrånvaro. Kostnaderna ökade med 194 % från 1997 till 2002. På grund av den här branta ökningen har frågan om sjukfrånvaro/sjukskrivningar varit framträdande i samhällsdebatten under de senaste åren.

Regeringen har satt som mål att sjukskrivningarna skall halveras fram till 2008. Under 2007 sjönk antalet sjukskrivningsdagar i landet med i genomsnitt 12 %. Under januari - maj 2008 minskade sjukskrivningarna i hela riket med 14,8 % jämfört med samma period 2007.

Syfte

Syftet med uppsatsen var att få en uppfattning om sjukskrivningspraxis på Skärholmens vårdcentral genom att bland annat undersöka antalet sjukskrivningar, sjukskrivningslängd och sjukskrivningsdiagnoser.

Metod

Studien är en beskrivande studie. Alla patienter på skärholmens vårdcentral som sjukskrevs under januari, februari och mars 2008 har samlats in från statistikprogram "Räv-2". All nya sjukskrivningar ingår i studien. Materialet har delats in och analyserats efter ålder, kön, diagnos, arbete samt sjukskrivningslängd.

Resultat

Antal patienter i åldrarna 18 – 64 år som besökte vårdcentralen under studieperioden var 2 928 (59 % kvinnor och 41 % män). Det totala antalet patienter som sjukskrevs under studieperioden var 353 (12 %), varav 250 (8,5 %) var nya sjukskrivningar. 151 (60 %) av de nya sjukskrivna var kvinnor och 99 (40 %) var män. De övriga 103 (29 %) patienterna fick förlängd sjukskrivning. Den genomsnittliga åldern på de sjukskrivna var 41 år. Medelvärdet för sjukskrivningarnas längd var 27 dagar. 13 (5,2 %) av patienterna var fortfarande sjukskrivna i början av augusti-2008.

Utvärdering av diabetesvården i ett distrikt inom Medelpad genom jämförelse med nationella diabetesregistrets uppgifter.

Alberto Ferro

Sammanfattning

Syfte

Att utvärdera diabetesvård inom Stöde vårdcentralers upptagningsområde genom jämförelse med nationella diabetesregistret.

Metod

Tvårsnittsstudie : 166 diabetiker typ 2 i ett distrikt i glesbygd jämfördes med Nationella Diabetesregistret (NDR)

Primära resultatmätningar: Glykemisk kontroll som HbA1c. Följsamhet till nationella riktlinjer beträffande screening för komplikationer.

Resultat

83% av patienterna i observationsgruppen hade HbA1c registrerade under de senaste 16 månaderna. Screening registrerades hos alla. Den observerade gruppen och NDR är likvärdiga beträffande köns- och åldersfördelning. Medelvärdet för HbA1c var 6,3 % i båda grupper. Registrerad screening för mikrovaskulära komplikationer och rökning var betydligt lägre inom observationsgruppen än i referensgruppen; 34% mindre för fotkontroll, 24% mindre för ögonbottenkontroll, 20% mindre för nefropati, och 31% mindre för rökare gentemot förväntad prevalens ut referensgruppen. Hypertoniscreening var däremot glädjande: 32% mindre prevalens i observationsgruppen.

Behandlingsstrategier visade olik fördelning med 21% högre antal patienter på kombinerad behandling.

Slutsats

Handläggning av diabetes typ 2 i detta distrikt ger likartade resultat som i övriga landet, men screening för mikrovaskulära komplikationer bör intensifieras. Hypertonibehandling som prevention av makrovaskulära komplikationer är förstärkt. Det finns behandlingsmässiga skillnader som kan studeras djupare.

Alkoholprevention på hälsocentral

Anna Hertin

Sammanfattning

Bakgrund och syfte

Alkoholkonsumtionen har under den senaste 10-årsperioden fram till 2004 ökat både genom att fler dricker alkohol och att berusningsdrickandet har ökat. Det har visat sig att så kallade korta interventioner (brief interventions) har haft positiv effekt i form av minskad alkoholkonsumtion. Trots detta diskuteras inte alkohol med patienterna inom primärvården i så stor utsträckning. Orsaker till detta kan vara stress, tidsbrist och obehag att ta upp frågan då ämnet är känsligt. Inom riskbruksprojektet i Kalmar län har det genomförts två alkoholveckor där samtliga patienter på hälso-/vårdcentralerna blev erbjudna att svara på frågor om sina alkoholvanor i en alkoholenkät. Syftet med studien var att få en uppfattning om nyttan och

användbarheten av en alkoholenkät riktad till patienter samt att undersöka de intervjuade läkarnas upplevelser och förhållningssätt i samtalet kring alkohol mer generellt

Metod

Studien består av en kvantitativ och en kvalitativ del. Den kvantitativa delen grundar sig på alkoholenkäten och åtgärdsenkäten som delades ut till de sex läkare som tjänstgjorde på Hälsocentralen Esplanaden i Västervik under alkoholveckan. På åtgärdsenkäten dokumenterades vilka åtgärder som vidtogs med patienterna som lämnat in en alkoholenkät. Den kvalitativa delen omfattade intervjuer med ovanstående läkare kring alkoholenkäten och alkoholsamtalet mer generellt.

Resultat

Alkoholenkäten påvisade att 6 % av patienterna hade ett riskbruk. De vanligaste åtgärderna som läkarna vidtog var att ge muntlig alkoholinformation eller att inte vidta någon åtgärd alls. Läkarna var nöjda med alkoholenkäten då de upplevde att den gav struktur åt alkoholfrågorna samt att patienterna var förberedda på alkoholsamtalet. Läkarna upplevde alkoholsamtalet som känsligt och om atmosfären blev laddad kunde det avhålla läkaren från att fråga om alkohol.

Konklusion

En alkoholenkät kan under en begränsad tidsperiod inför oselekterade patientbesök vara ett bra och föga arbetskrävande hjälpmedel i allmänläkarnas arbete med alkoholprevention.

ST-forum

Maria Hjalmarsson

Sammanfattning

Bakgrund

ST-forum innebär en målstyrd utbildning som anpassas efter ST-läkarens kunskaper och behov. ST-läkaren och handledaren står i fokus. Studierektorsrollen förändras.

Syfte och metoder

Arbetets syfte har varit att beskriva ST-forum modellen i ST-forum Stockholm söder, där man arbetat längst med modellen, och beskriva arbetssättet i ST-forum samt att redovisa ST-läkares, handledares och beställarstudierektors synpunkter om för- och nackdelar (alternativt saker som kan förbättras), i syfte att svaren kan leda utvecklingen av ST-forum framåt. Beskrivningen har utgått från egna erfarenheter och aktuell kravspecifikation. En mailenkät skickades ut till representanter för ST-läkare, handledare och studierektorer. Totalt 20 läkare tillfrågades.

Resultat

Svaren visade att de tillfrågade var överens om fördelarna: ST-läkaren får en bättre utbildning med ökat ansvar i samråd med sin handledare, en individuell utbildningsplan, ST-läkarnätverket och handledarnätverket samt att de som arbetar aktivt i ledningsgruppen får en bra kompetens i ledarskap och organisation.

Det framkom många skilda synpunkter vad gäller nackdelarna: Det finns en skörhet i systemet då det krävs att det finns engagerade kollegor, det krävs kontinuerlig information till ST-läkare, handledare, verksamhetschefer samt sidoutbildningskliniker om hur modellen fungerar

för att bibehålla kontinuitet. Det finns brister i gränsdragningen mellan ansvarsområden i ST-forum och angränsande funktioner och en viss otydlighet vad som sker om ST-läkaren inte tar ett eget ansvar och fullföljer sina åtaganden enligt kravspecifikationen. Modellen ställer höga krav på handledaren. Det finns en risk att det blir svårare att ordna sidoutbildningsplats. Det krävs en tydlig ekonomi.

Årsrapporterna där ST-läkaren reflekterar över sin utveckling, handledarutlåtande, obligatorisk mitt- i ST och slutbedömning samt ökade krav på sidoutbildningskliniker och hemvårdcentralen att tillgodose en god utbildningsmiljö ger en hög utbildningskvalitet.

Konklusion

Sammanfattningsvis kan den praktiska beskrivningen av arbetssättet i ST-forum ge läsaren många intressanta aspekter och inspiration till en förändring av specialiseringstjänstgöringen. Synpunkterna kan leda utvecklingen av ST-forum framåt och tydliggöra ST-läkarens, handledarens och beställarstudierektorns roll.

Diabetes i primärvården

Susanne Lacke

Sammanfattning

Diabetes typ 2 har blivit en allt vanligare diagnos inom primärvården. Men vilka är de- våra patienter? Hur mår dom, hur tänker dom omkring sin sjukdom och vilken kunskap har dom om diabetes? Följande enkätstudie syftar till att få ett bättre grepp om och fördjupa förståelsen för denna växande grupp av patienter.

Kan man som diabetiker känna hur blodsockret ligger? I vår studie menar över hälften av diabetikerna att de kan känna när blodsockret ligger bra, när de sedan mätte det låg det hos de flesta bra och endast hos drygt 20 % för högt. Omvänt förhållande rådde bland diabetiker som inte tyckte sig kunna känna om blodsockret låg bra; hos dessa låg blodsockret dubbelt så ofta för högt när de sedan mätte det.

Att åstadkomma viktninskning är bland det svåraste att uppnå bland diabetikerna. Diabetiker tenderar liksom andra studerade populationer skatta sin vikt förvånansvärt överensstämmande med gällande BMI gränser, men tendensen att underskatta sin vikt var större än att överskatta den, tidigare studier har visat att ju större övervikt desto större benägenhet att underskatta den (14).

Diabetes är en allvarlig sjukdom; det var de flesta diabetiker överens om. Men på frågan om man själv anser sig ha en allvarlig diabetessjukdom så svarade stora majoriteten antingen att de inte trodde att deras diabetes var allvarlig eller att de inte visste om den var allvarlig. De som angav att de hade en allvarlig diabetes skattade risken högre att få komplikationer än de som inte trodde eller visste om deras diabetes var allvarlig. Samtliga skattade risken att få ögonskador som allra störst, trots att retinopatier tenderar komma sent i förloppet och främst drabbar typ 1 diabetiker(13).

Diabetiker mår sämre, skattar sin livskvalitet sämre än andra grupper (22). Detta gäller även diabetikerna i Brunflo som uppgav en sämre fysisk och psykisk hälsa än andra studerade ålderskompatibla populationer (23).

Osteoporosprofylax vid peroral kortisonbehandling

Eva Litnäs

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Jag har i mitt arbete undersökt om patienterna vid min vårdcentral fått adekvat osteoporosprofylax vid långtidsbehandling med kortison samt om andelen patienter som fått profylax liksom tiden till profylax förändrats över tid.

Metod

I vårdcentralens journaldatabassystem identifierades patienter som fått prednisolon förskrivet under två perioder. Inklusionskriteriet var peroral kortisonbehandling kontinuerligt under minst tre månader. Adekvat profylax definierades som kalk 1000-1500 mg och D-vitamin 10-20 ug dagligen. Patienterna delades in i två grupper där lågdosgruppen fått mindre än 7.5 mg prednisolon och högdosgruppen 7.5 mg eller mer dagligen. Samtliga patienters datajournaler och läkemedelsjournaler gick igenom liksom övriga dokument som röntgensvar och epikriser från andra vårdgivare.

Resultat

Antalet patienter som fått kortison utskrivet i den första perioden var 220 och av dessa inkluderades 83. I den andra perioden var antalet patienter med 191 varav 64 inkluderades. Andelen patienter som fått profylax i den första perioden var knappt 60 procent och i den andra knappt 75 procent. Andelen som fått profylax där kortison insattes på vårdcentralen var knappt 80 procent i bägge perioderna. Mediantiden till insättning av profylax hos patienter där säkert datum för insättning av kortison och profylax fanns var fem veckor i den första perioden och fyra veckor i den andra.

Slutsats

Högre andel patienter fick adekvat profylax under den andra perioden jämfört med den första. Fler fick profylax när insättning av kortison och profylax skett på vårdcentralen jämfört med hela gruppen. Tiden till insättning profylax förändrades inte signifikant över tid.

Bland iterationer och indikationsglidningar – förskrivningsmönster av Plavix och Lipitor på vårdcentral

Elisabeth Norén

Sammanfattning

Syftet med undersökningen har varit att studera förskrivningsmönstret av Plavix® (clopidogrel) och Lipitor® (atorvastatin), två kostsamma läkemedel med smala indikationer. Flera landsting, däribland Stockholms läns landsting, har riktlinjer om begränsad förskrivning av dessa preparat.

Detta är en deskriptiv studie som gjorts genom journalstudium av förskrivningar gjorda vid husläkarmottagningen Täby centrum-doktorn (TCD) under åren 2006 och 2007.

Undersökningen har studerat generell förskrivningsfrekvens samt haft en frågeställning om recepten på dessa läkemedel utgjorts av iterationer av ordinationer gjorda av andra sjukvårdsinstanser (privatläkare, företagsläkare, medicinklinik etc), eller om behandlingen

initierats på vårdcentralen, samt om korrekt indikation förelegat vid förskrivning av preparaten. 62 Plavixordinationer och 69 Lipitorordinationer undersöktes på detta sätt.

Resultaten visar att Täby centrum-doktors förskrivning av Plavix legat på en något högre nivå än Stockholms läns landstings, medan förskrivningen av Lipitor legat lägre än detsamma.

77 % av Plavixförskrivningarna under den undersökta perioden rörde sig om iterationer från andra sjukvårdsinstanser. 34 % av alla förskrivningarna av Plavix var med en korrekt indikation. 55 % av Lipitorförskrivningarna handlade om iterationer från annan instans. I en del av dessa fall saknades uppgifter som kunde avgöra om indikationen varit korrekt eller inkorrekt. 68 % av den undersökta mängden Lipitorförskrivningar var förskrivet med korrekt indikation.

För att förbättra kvaliteten vid läkemedelsförskrivning är det önskvärt med bättre kommunikation mellan olika sjukvårdsinstanser. Det kan också, mot bakgrund av andelen av vid andra instanser insatta förskrivningar, ifrågasättas om kostnaden för itererade läkemedel som initierats av annan vårdgivare skall bäras av den itererande instansen.

Wiki-baserad intern hemsida i primärvård - en projektbeskrivning

Markus Sandén

Sammanfattning

Jag har under slutet av 2007 och under 2008 utvecklat en intern hemsida för kommunikationen på Vårdcentralen Kronan, en privat vårdcentral i Sundbyberg. Tekniken jag använde kallas för wiki, och verkar av mina efterforskningar inte vara vanligt använd i denna tillämpning. Däremot finns stora uppslagsverk på internet som konstruerats med denna teknik. Det speciella med en wikhemsida är att alla användare kan bidra med information utan att behöva gå vägen via hemsidadministratören. Detta kan göra det lättare att dela upp informationsbidragen till hemsidan på flera personer. Hemsidelösningen är också billig, 50 USD per år i detta fall.

I hemsidan finns nu nyheter, veckobrev, PM, kalender, aktivitetsplaner, länkar och en specialutvecklad schemafunktion som även använder programmet Microsoft Excel. Syftet med mitt arbete var att utveckla en intern hemsida för min vårdcentral i wiki-format, att utvärdera resultatet och att vidareförmedla information om projektet.

Min frågeställning har varit om det skulle gå att använda en wiki som hemsida på en vårdcentral, och om det skulle gå att engagera personalen i utvecklingen av hemsidan i den grad som wiki-systemet inbjuder till.

Personalen har i utvärderingsenkäten upplevt hemsidan som en förbättring och vill ha den kvar. 27 av 47 användare har använt wiki-systemet för att bidra med information till hemsidan.

Syndekan-1 i serum, en prognostisk markör vid multipelt myelom.

Carina Seidel

Sammanfattning

Serum prov från 174 patienter med multipelt myelom analyserades på förekomsten av heparin sulfat proteoglykanet syndekan-1. Syndekan-1 vid diagnos var förhöjt hos 79% av myelompatienterna (median 643 U/mL) jämfört med 40 friska kontroller (median 128 enheter/mL), $p < 0.0001$. Syndekan-1 nivåerna korrelerade med följande: serum kreatinin, sekretion av M komponent i urin/24t, löslig interleukin-6 receptor, C-terminala telopeptiden av typ 1 kollagen, beta-2 mikroglobulin, andel plasmaceller i benmärgen, sjukdomsstadium och M komponent i serum. För att utvärdera syndekan-1 som en prognostisk markör vid multipelt myelom så analyserades den i en multivariat Cox regressions modell. Data från 138 patienter ingick i denna analys. Som kontinuerlig variabel var syndekan-1 en oberoende markör för prognos i dessa patienter. Andra markörer var beta-2 mikroglobulin samt "performance status". När syndekan 1 dikotomiserades blev överlevnadsskillnaden mellan de två grupperna högsignifikant; gruppen av patienter med "höga" syndekan värden (> 1170 U/mL) överlevde i median 20 månader efter diagnos. Gruppen av patienter med "låga" syndekan värden överlevde i median 44 månader ($P < 0.0001$). Vi konkluderar att syndekan-1 är en ny prognostisk parameter vid multipelt myelom.

Artikeln ingår i min avhandling i hematologi från år 2000. Ur ett primärvårdsperspektiv är denna studie intressant då den visar hur man med en systematisk insamling av enkla patientprover och kliniska data över tid kan uppnå ett värdefullt forskningsmaterial. Detta material kunde, pga sin genomtänkta plan då projektet startade, utmynna i ett flertal viktiga vetenskapliga artiklar. Förutsättningen för all insamling av data var ett samarbete mellan många kliniska enheter, något vi också måste utveckla i den forskning vi bedriver ur ett primärvårdsperspektiv.

Skapandet av en webbplats

Fredrik Settergren

Sammanfattning

Som allmänmedicinare har man ett stort behov av att snabbt hitta information inom ett antal varierande områden. Med den hastighet den medicinska utvecklingen sker är det viktigt att informationen är uppdaterad. Ofta arbetar vi under tidspress vilket gör att det ska gå snabbt att hitta de svar man söker. Med datorjournal så spenderar vi på gott och ont större delen av vår mottagningstid med en dator inom räckhåll.

Jag upplever att det finns ett underutnyttjande av resurserna på internet hos många av oss. En anledning tror jag är att det är svårt att sälla fram det som verkligen är användbart i den störtflod av information som möter oss när vi startar webbläsaren .

Jag har som projektarbete utvecklat en webbsida, allmänmedicin.se (www.allmanmedicin.se), som hjälper oss att hitta och utnyttja det bästa på nätet.

Sidan innehåller väl utvalda länkar som presenteras på ett överskådligt och stilrent sätt. För tydlighetens skull presenteras varje länk med en liten informationsruta om man placerar muspekaren över den.

Sidan har också en sökfunktion som på ett snabbt och effektivt sätt letar igenom de bästa medicinska resurserna på nätet. Med ett klick når man sedan rätt kapitel i läkemedelsboken, rätt sida på Internetmedicin eller en SBU-rapport i ämnet t.ex..

Sidan har varit igång sedan i början av februari -07 och har nu över 6000 besök/månad. Då den har blivit mycket uppskattad kommer jag att fortsätta att driva den även som färdig specialist.

Läkarnas telefonarbete vid Odensala Hälsocentral

Malin Sjöström

Sammanfattning

Många allmänläkare anser att det arbete de utför per telefon minskar belastningen på läkarmottagningen. En öppen telefontid där de själva bokar större delen av sina patientbesök ger möjlighet till en bättre prioritering av vilka patienter som verkligen behöver komma på ett läkarbesök. Mycket få studier finns dock gjorda om allmänläkares telefonarbete. Syftet med denna studie var att kartlägga läkarnas telefonarbete vid Odensala HC. Hur mycket tid använder de till telefonarbete och vad gör de på den tiden?

En enkät utformades för registrering av läkarnas samtliga telefonsamtal under en veckas tid. Sju specialister i allmänmedicin deltog i studien. Totalt registrerades 456 telefonkontakter. Arbetstiden i telefon per vecka var i genomsnitt 6,6 timmar per läkare. 41 patienter som ringde för att boka tid kunde efter prioritering av läkare hanteras på annat sätt.

Sammanfattningsvis visade studien att närmare en femtedel av en allmänläkares vardag utgörs av telefonarbete samt att det kan finnas en potentiell tidsbesparing i att läkare bokar sina mottagningsbesök i så stor utsträckning som möjligt.

Är akupunktur av värde vid rökavvänjning?

Fredrik Wang

Sammanfattning

Akupunktur har sedan länge använts som en metod att underlätta rökavvänjning. Resultaten från kontrollerade studier är dock kontroversiella. I Sverige har inga forskningsresultat inom det här området publicerats. I föreliggande studie slutade 121 av 152 (ca 80 %) av deltagare röka under eller efter en tvåveckors akupunkturbehandling. Ca 50 % av dem förblev rökfria vid en ett-års-uppföljning. En kompletterande studie med sham-akupunktur och biokemisk kontroll av rökingsstatus rekommenderas för att renodla akupunkturens effekt vid tobaksavvänjning.